

Hvilke skæbner gemmer der sig bag gravsten navnene og årstallene på slægtsviften?

Af: Ingrid Stage (Halskov) og Hans Erik Stage – dec 2022

Bag alle navnene i vores slægt gemmer sig skæbner, der samtidig fortæller en samfundshistorie. Om de forhold, som vores forfædre levede under. Om deres kamp for at klare dagen og vejen for familien. Kampe, som for nogle lykkedes og bragte dem op ad den sociale rangstige, men som for andre medførte ulykker og endnu hårdere vilkår.

Mors "Bejste i Dommerby", Karen Marie Frederiksen, som blev hædret for sin indsats som ledvogterske ved den truende togkatastrofe i 1918, og mange af hendes søskende er eksempler på positiv social mobilitet.

Men den mand, der blev far til Karen Maries to børn, kom fra en slægt, der havde oplevet social deroute.

Hans Erik, hvis registreringer af fødsels- og dødsår for vores forfædre i syv generationer fremgår af slægtsviften, har i diverse arkivalier på nettet og i Rigsarkivet i København fundet mange oplysninger om de enkelte personers vilkår og livsforhold. Det kan ikke umiddelbart læses ud af viften, men en del kan læses ved at gå ind i Hans Eriks registreringer på nettet. Andre og mere fængende beskrivelser findes dog kun i Hans Eriks tykke mapper. Herfra har jeg plukket to eksempler. En beskrivelse af en af mors tipoldefædre og en fortælling om en af fars oldemødre og hendes børn. Jeg har også taget oplysninger fra de to slægtsbøger, som Hans Erik har kunnet verificere eller korrigere fra kirkebøger og folketællinger. Til sidst har jeg tilføjet lidt om Halskovnavnets oprindelse.

1. Peder Michelsen Bech, 1791-1837,

Han er vores tip-tip-oldefar, mors tipoldefar, Bejstes oldefar på faderens side. Bejstes far, Johan Niensens bedstefar.

Johan blev aldrig gift med Karen Marie, Bejstes mor. Alligevel blev han far også til Karen Maries andet barn, Thorvald. Vi kan kun gisne om grunden til, at de trods en lang og tæt relation aldrig giftede sig, men meget tyder på, at et giftermål mellem Karen Marie og Johan blev modarbejdet af Karen Maries viljestærke mor, Karen Nielsen. I hvert fald viser kirkebogen, at Johan ønskede at stifte familie med Karen Marie. Han insisterede på, at hans og Karen Maries datter Ane Kristine skulle have hans efternavn Nielsen. Men han og hans familie var bare ikke gode nok, er den sandsynlige forklaring. For graver man lidt i hans slægt bagud, ser det ud til, at Johans forældre og bedsteforældre måtte kæmpe en umenneskelig hård kamp for at skaffe et udkomme, familien kunne leve af.

(Præcis de vilkår, som man kan læse om hos Henrik Pontoppidan i "Fra Hytterne". En novellesamling, jeg har elsket, lige siden jeg gik i gymnasiet, og som jeg har genlæst for nylig.)

Bejstes far, Johan Nielsen, er yngste søn af Niels Pedersen og Ane Christine Nielsdatters børneflokk på 8. Han er født på et husmandssted i landsbyen Dueholm Mark, i udkanten af Nykøbing Mors 24. april 1864. Husmændenes forhold var gradvist blevet forværrede op gennem 1800-tallet. Landboreformerne i slutningen af 1700-årene gav nede fæstebønderne/gårdejerne, men forværrede forholdene for fæstehusmændene. Nok fik disse tildelt små, magre jordlodder fra fæstegårdene, men mange måtte betale derfor ved at overtage bondens hoveripligter på godserne, typisk to dage hver uge. En husmand kunne umuligt brødføde en familie med udbyttet fra den ringe jordlod og måtte ofte supplere med daglejeri, sågar betleri. Og hvor det tidligere havde været relativt almindeligt, at børn af husmænd og børn af fæstebønderne giftede sig med hinanden, blev det nu en sjældenhed. Standsforskellene var vokset betragteligt og umuliggjorde sådanne giftermål. At Johans to ældste søskende bliver født, før forældrene

bliver gift, vidner om, at det ikke har været let for forældrene at finde et sted at bo og mulighed for at forsørge en familie, og det har nok livet igennem været en hård kamp for dem.

Johan er 20 år, da Bejste bliver født, Karen Marie er 24. De to havde kendt hinanden, siden de tjente sammen, da han var 15, og hun var 19. Da Thorvald bliver født i 1890 er han 26 og hun 30. Da tjener de tæt ved hinanden. Hun er malkepige på en gård i Nørre Ørum. Herefter ser det ud til, at 10 års forbindelse mellem dem slutter. Johan flytter til København og bliver gift med en svensk kvinde, De får to sønner, som således er Bejstes og Thorvalds halvbrødre. Om de har kendt til deres eksistens, ved vi ikke.

Johans far, Niels Pedersen, er næstældste barn i Peder Michelsen Bech og Johanne Nielsdatters børneflok på fire. Han er født i landsbyen Vejerslev på Mors, 1. maj 1815. Gudmoren er degnens kone Elisabeth Ane Christine Nysum, og hele præstefamilien står faddere. Forbindelsen til degnen (og præstefamilien) gætter vi på, er kommet via Johanne, der formentlig har været tjenestepige hos degnen. Niels Pedersen antager senere efternavnet Nysum efter gudmoren, vel sagtens på grund af hans biologiske forældres triste skæbner og tidlige dødsfald.

Niels' far, Peder Michelsen Beck, er født i 1791, som nr. 3 i en børneflok på 5 hos Mikkil Christensen og Gertrud Nielsdatter i Vejerslev på Mors. Mikkil Christensen er bonde og gårdbeboer. Den 14. august 1810 bliver Peder gift med den 10 år ældre Johanne Nielsdatter, der på dette tidspunkt er højgravid. Deres første barn bliver født i november samme år. Johanne er datter af Niels Lauridsen og Anne Sørensdatter i Vestervig ude ved vestkysten. Her er Niels Lauridsen ligeledes bonde og gårdbeboer. Hvis vores antagelse om, at Johanne har tjent hos degnen i Vejerslev, har hun søgt tjeneste ret langt væk fra sin fødeegn og der mødt sin kommende mand.

Om den unge **Peder** har været særlig charmerende og med et uimodståeligt ungdommeligt gåpåmod, som den mere modne Johanne er faldet for, ved vi jo ikke. Men gift bliver de og får fire børn. Hvad vi derudover ved om ham, stammer uheldigvis fra retsvæsen og justitsprotokol. For Peder har haft svært ved at brødføde familien på helt lovlig vis, og

den 4. marts 1826, da hans børn er 15, 11, 9 og 6 år gamle, får han dom ved Morsøe Herreds ekstraret:

"Da tiltalte herved med egen bekjendelse ham sagens omstændigheder er overbeviist at have stjaalet et lodet stykke jern samt noget honning, og da hans moralske friheder ej er ham aldeles berøvet, kan han ej undgaa, at der tillægges med tyvestraf. Med hensyn til straffens juribestemmelse finder retten, at kosternes ubetydelige værdi, den tiltalt givne skudsmaal, og lades iværende sinds- og overmaniske forfatning til grund, afgives saa overmægtige grunde til mildeste strafs anvendelse. At den agraverende omstændighed, at honningen er taget om natten og paa en for biernes kaar skadelig maade, der under andre omstændigheder ville være meget agraverende, saa in iusu anledige retten til straffens skærpelse. At tiltalte derfor vil være pligtig at udrede sagens omkostninger og herunder salair til sagføreren, der for autor vil være at skønnes til 3 rd.og for defensor til 2 rd. Sølv samt diætpenge til sidst efter, hvad autor skønner, er en selvfølge. Under sagens udførelse har intet utilbørligt fundet sted.

Thi kendes for ret

Tiltalte Peder Mikkelsen Beck bør at gensættes i fængsel paa vand og brød i 2 gange 5 dage samt udrede alle sagens lovlig flydende omkostninger og herunder salair til autor procurator Hoegsted 3

rd. Sølv og til defensor Heer procurator Ralundam 2 rd. Sølv. Dommeren skønnede under adfærd for den tiltalte, at alt gik efter loven og erklærede sig med same tilfreds.

Retten hævet.

underskrift"

Peder har altså gjort sig skyldig i at have stjålet jern fra smeden, og i nattens mulm og mørke honning fra bierne under den skærpende omstændighed, at det var om natten, hvilket kunne skade dem. Han får dog en forholdsvis mild straf på 2x5 dage på vand og brød og betaling af sagens omkostninger. Dette må have været en umulighed for ham. I en senere skrivelse fra Morsøe Herred til fængselsinspektøren i Viborg, kan det udledes, at det ikke er første gang, han har begået småtyverier, men nok første gang han har fået en egentlig fængselsdom, selv om der her står, at han skal "*genindsættes*". Det kan kun betyde, at han allerede er indsat efter arrestationen.

Det er interessant, men uklart, hvad det faktisk dækker over, at hans sindsforfatning beskrives som "*overmanisk*".

På tidspunktet for denne dom, skal alle løsgængere og betlere i Jylland samt egentlig kriminelle indsættes i Viborg Tugthus og Forbedringsanstalt, hvis der er plads. Og der finder vi ham 10 år senere.

I februar 1836 dør hans kone Johanne, 55 år gammel. Alle børnene må være flyttet hjemmefra på det tidspunkt, da den yngste nu er 16 år gammel. Niels, den næstældste og som nævnt Bejstes farfar, er 21 år, og det er måske på det tidspunkt, at han antager sin gudmors efternavn Nysum. Hvad Johanne dør af, er ikke optegnet. Men det ser ud til, at nu forfalder alting omkring Peder Michelsen Bech. Allerede inden konens død står han opført som "*almisselem*", og han har nok skullet arbejde på skift for de lidt bedre stillede i landsbyen for de almisser, der er blevet tildelt ham.

Fristelsen for at tilegne sig bare lidt af det, han ser andre have, bliver for stor, og **den 20. juni, 1836**, fire måneder efter konens død, får han endnu en dom ved Morsøe Herredsret. Her bliver han benævnt "*indsidder*", hvilket betyder, at han ikke ejer egen bolig, men bor og arbejder hos en anden bonde, husmand eller håndværker.

"Dom

Ved egen bekjendelse, de bestjaaledes forklaringer og sagens øvrige omstændigheder er det beviist, at tiltalte en aften i denne sommer paa marken har stjaalet 2 ænder tilhørende gaardmand Peder Rossing af værdien 20 pfennig, ligesom at han i dette foraar heri byen frastjaalet Lars Christian Sørensens kone 1 klæde af værdi 3 pfennig og smeden Søndergaard 1 ditto af værdi 1 pfennig, 8 s., ligesom og at han har udtaget og solgt noget fyld af én ham til brug af fattigvæsenet overleveret dyne. Klæderne og fylden ere eieren tilbageleveret, hvilket derimod ej er tilfældet med ænderne, hvorfor imidlertid erstatning er frafaldet. Til tyveriet af ænderne og salget af det betroede fyld angiver tiltalte som grund, at han ønskede med de herfor indløsende penge at købe sig tobak, men for tyveriet af klæderne kan han ikke angive nogen grund. Han er under fattigvæsenets forsørgelse og erholder herefter efter egen tilstaaelse tilstrækkelig underholdning, saa at han ikke med nogen virkelig trang kan være motiveret til de begangne forbrydelser - Han ere over criminel lavalder og med denne retsdom af 4. marts 1826 for første gang begaaet tyverier dømt til 2 gange 5 dages fængsel paa vand og brød, hvilken straf han har udstaaet og vil altsaa nu være at ansee efter 2 s. i forordning af 20. februar 1789 confereret med forordning af mai 1834. Da retten ikke med defensor kan antage den paaskudte sindsforvirring, hvoraf intet spor har været at opdage, og som af

præsten er modsagt, som gyldig anledning til at savne tilregnelighed af de begangne forbrydelser, tyverier. Ved straffegradens udmaaling antager retten, at kosternes ubetydelighed og tiltaltes aabne bekjendelse give, da ingen agraverende omstændigheder ere til stæde, tilstrækkelig anledning til at anvende den mildeste straf. Tiltalte vil derfor være pligtig at udrede de af sagens flydende omkostninger og derunder sallarium til sagførerne, der for autor bestemmes til 4 rd. og for defensor 3 rd. sølv s amt diætpenge efter amtets nærmere resolution. Under sagens førelse har intet utilbørligt fundet sted.

Thi kendes for ret

Tiltalte Peder Mikkelsen Beck bør som forbedringshuusfange sættes til arbejde i Viborg Tugt- og Forbedringshus i 2 aar samt udrede alle af autionen lovlig flydende omkostninger og derunder sallarium til autor procurator Bender 4 og til defensor procurator Callundam 3 rd. Sølv"

Alt efterkommers under adfærd efter loven.

Arrestanten paahørte dommen og erklærede sig hermed tilfreds, og hernæst ellers intet at bemærke.

Leveret arrestforvareren til bevogtning.

Retten hævet

Rummelhoff "

Peders lovovertrædelser er altså blevet værre. Nu har han stjålet ænder, noget stof, og solgt fyld fra en dyne, som fattigvæsenet har leveret ham. Og det kun for at kunne købe sig tobak. Peder bliver tvunget til at indrømme, at det slet ikke var nødvendigt at stjæle, for fattigvæsenet forsørger ham jo. Det stjålne er dog af ubetydelig værdi, og han skal derfor have en mild straf. Retten vil imidlertid, i modsætning til tidligere, ikke anerkende, at han er sindsforvirret. Det har præsten bevidnet ikke er tilfældet, så det kan ikke være en formildende omstændighed. Men hvorfor han nu skulle stjæle stof fra Lars Christian Sørensens kone, står hen i det uvisse.

Den "mildeste" straf består af 2 års arbejde i Viborg Tugt- og Forbedringshus og, som første gang, betaling af sagens omkostninger.

Nykøbing Mors fremsender efter dommen brev til fængselsinspektør Mayer i Viborg Tugt- og Forbedringshus om arrestanten Peder Mikkelsen Becks signalement og personalia:

"Hermed har jeg den ære at fremsende arrestanten Peder Mikkelsen, der ifølge Morsøe Herreds exekventdomn af 20. juni ds. For begaaede tyverier er dømt til 2 aars forbedringshusarbejde. Udskrift af den afsagte dom samt relation betreffende arrestantens signalement og personalia vedlægges ligesom og domsacten, hvilket sidste jeg beder mig remittant forsynet med quittering for arrestantens modtagelse.

Nykøbing paa Morsøe den 23. juni 1836

Betreffende arrestanten Peder Mikkelsen Beck

Fødested: Vejerslev, hvor han har haft et treaarigt uafbrudt ophold. Alder: 45 aar. Næringsvej: Fattigvæsenet opholder ham. Sidste opholdssted: Vejerslev. Om han er konfirmeret eller ikke, og i første fald hvor: Vejerslev kirke. Om han er gift: er enkemand. Om han har børn og hvor mange: 4 børn, 2 sønner, 2 døtre. Til hvilken religion han bekender sig: Den Lutherske. Om han førhen har udstaaet nogen straf og hvori den bestod, hermed for hvilken forbrydelse: for tredje gang begaaet tyverier, dømt til 2 gange 5 dages fængsel paa vand og brød. Om han nu værer pligtig, og er han sendt til hvilket slags arbejde: Nei.

Signalement: Blond med blaae øjne, klein af statur."

Peder Mikkelsen Beck havde en svag konstitution. Han blev sat til at arbejde med skotrok (spinderok), men f. eks i perioden juni 1836 til juni 1837 meldes han syg i månederne juli 1836, november 1836 og april 1837. Han når kun at udstå halvandet år af sin straf, idet han dør den 28. december 1837, 46 år gammel og tæt på samfundets bund.

Vi har (naturligvis) ingen billeder af vores tip-tip-oldefar, men heller ikke af hans barnebarn Johan, Bejstes far, der ikke var god nok til Karen Marie. Men vi har et foto af Karen Maries forældre Karen Nielsen og Anders Frederiksen og billeder af Karen Marie selv fra tiden med Johan.

2. Anna Cathrine Laursdatter 1800-1873

Hun er vores tipoldemor, fars oldemor, Bedstemors bedstemor.

Anna Cathrine er datter af Karen Sørensdatter og Laurits Jacobsen Krogsgaard, der er lærer i Overlund. Hun har en ældre bror, der ifølge nogle efterkommere bliver lærer i Romlund. Det er ikke så meget, vi ved om hendes ungdom, men som 33-årig er hun stadig ugift og ernærer sig som væver i Kjølser, ikke langt fra Løgstrup, Skals og Hjarbæk Fjord. Her bliver hun opsøgt af den 51-årige **Niels Christensen Spanggaard** fra Refsgaard (senere Kærsminde,) i Fastrup, en udflyttergaard fra Vammen.

Niels Christensen er enkemand for anden gang, da han drager mod Kølsen for at fri til Anna Cathrine. Han kender hende ikke rigtig, men har hørt om hende som flittig og økonomisk med en pæn opsparing. Og det er det, der trækker. For Niels Christensen sidder nu med 6 moderløse børn alene tilbage på en gård, som er temmelig forgældet efter frikøbet fra Tjele Gods. Det havde kostet ham 700 rigsdaler at blive selvejer i 1817, og de penge havde han måttet låne af sin svoger Peder Spanggaard i Nørre Vinge. Og på grund af tidernes ugunst efter statsbankerotten, raslede værdien af gården ned, så den nu ikke kunne sælges for den gæld, han havde oparbejdet.

Det er i den situation, at tanken om giftermål med en relativt velstående og dygtig væverske har været tillokkende. Hun kunne blive husmoder på gården og samtidig bringe den økonomisk på fode med sine penge. Så Niels Christensen sadler hesten for at ride til Kølsen for at fri til Anna Cathrine. Ifølge efterkommerne fra de to første koner stejlede hesten mere end én gang før den sidste bakke mod Kølsen. Den ville tilsyneladende advare sin rytter mod det forestående frieri, for Anna Cathrine var en hård kvinde, Men Niels Christensen holder fast, går det sidste stykke frem til Kølsen, frier og får ja. **Så 11. juni 1833** står brylluppet mellem Niels Christensen Spanggaard og Anna Cathrine Laursdatter i Vorde Kirke. Og Anna Cathrine kommer til Refsgaard, medbringende væv, klædestykker og 60 rigsdaler i kisten i sommeren 1833.

På Refsgaard overtager hun hurtigt kommandoen over karle og piger og de hjemmeværende stedbørn samt de fire børn, hun får med Niels Christensen, der nu er far til 10 levende børn. Hendes eftermæle er skrevet af stedbørnene, og det er ret grumt. Hun er sparsommelig til det gnierske både med brændsel og mad, og hård ved de børn, der ikke er hendes egne. Hun er hård ved karle og tjenestepiger, og endes væv snurrer kontinuerligt. Kun når hun tager til marked i Viborg for at sælge de vævede tæpper og stoffer, falder der en smule fred over Refsgaard. Men hun får gården på fode igen, og bankkontoen voksede for hver gang, hun var på torvet for at sælge sine vævede stoffer i alenmål.

An Catrin fødte fire børn, mens hun var på Refsgaard: Niels Nielsen, født 30. april 1834, Kirsten Nielsen, født 24. april 1836, Niels Christen Nielsen, født 5. november 1839, og Anders Nielsen, født 12. december 1841. Den næst yngste Niels dør 11 år gammel i august 1850. Den yngste **Anders Nielsen** bliver far til Ane Marie, der bliver gift med Bertel Halskov og mor til Søren Halskov.

Den 12. marts 1858 dør Niels Christensen af et såkaldt hjerteslag, 75 år gammel. På det tidspunkt er han og An Catrin aftægtsfolk på Refsgård. An Catrins og Niels' ældste søn Niels har overtaget gården. Børnene fra de to første ægteskaber er for længst flyttet hjemmefra, bortset fra en af døtrene, som An Catrin ønsker at holde hjemme som tjenestepige. De øvrige har giftet sig og slået sig ned i de omliggende byer, Vorning, Hammershøj, Fristrup, Snæbum, Nørre Vinge. En enkelt søn blev landpost på Mors, en anden søn faldt i treårskrigen, 6. juli 1849.

An Catrin får bygget et aftægtshus ved Refsgård, som hendes ældste søn Niels nu har overtaget. Hun fortsætter i nogle år med at væve og sælge sine produkter på torvet i Viborg. Sønnen er blevet gift med den 6-år ældre Maren samme år, som hans far dør. Maren har mange penge med sig til Refsgård, så Niels river de gamle bygninger ned og bygger en hel ny gård med tegltag. Refsgård får ry som en mønstergård, og Niels som opløst og dygtig gårdmand.

Den 14. juli 1873 dør An Catrin, og året efter, 25. januar 1874 dør sønnen Niels af lungebetændelse. Han og Maren har ingen børn, så der udvikler sig en pinlig arvestrid. Niels' sidste ønske var, at hans ældre halvsøskende, der var blevet snydt for deres retmæssige arv, da faderen døde i 1858, nu skulle kompenseres. Men det modsatte Maren og hendes familie sig, og de fik kun 50 rigsdaler og et får hver. Med An Catrins og Niels' død, forsvinder Refsgård ud af vores slægt. Den bliver til Kærsminde efter Søren Kærd, Marens 2. mand. Men for vores far var Kærsminde, hvor hans bedstefar **Anders Nielsen** var vokset

op, en vigtig del af slægtshistorien og identiteten. Han har tit fortalt mig om den, men først nu efter nærmere granskning har jeg kunnet afdække hele sammenhængen.

An Catrins yngste søn, Anders Nielsen, født 12. december 1841, kommer til Fristrup, Klejtrup sogn, i 1867 som bestyrer for enken **Mette Marie Nielsen (født 22.4 1838 i Riise Mark ved Tjele, død 19.10.1912 i Hvilsom)**. Hendes første mand er forsvundet efter en tur på marked i Hobro 11. november, 1866. På tidspunktet for mandens forsvinden, er hun gravid, og tre måneder senere, den 27. januar 1867 føder hun tvillingepiger. Det blev aldrig opklaret, hvorfor manden forsvandt. Der var rygter om, at han havde solgt den ko, han havde med til marked og derefter var stukket af til Amerika. Andre rygter gik på, at han var faldet i havnen i Hobro efter en tur på værtshus, eller måske var han blevet frarøvet sine penge for salget af koen og skubbet i havnen. Men intet kunne bevises, hvilket betød, at Mette Marie ikke kunne få status som enke.

Anders Nielsen og Mette Marie blev glade for hinanden, men de kunne ikke blive gift de første ti år på grund af den manglende vished om første mands død. I 1876 får Mette Marie bevilget skilsmisse, og Anders og Mette Marie kan endelig blive gift. De bliver viet i Klejtrup Kirke 16. januar 1877. På det tidspunkt har de fem børn, som formelt er født uden for ægteskab. I kirkebogen står der ved hvert af dem "*udlagt barnefader Anders Nielsen, Fristrup*". Efter giftermålet får de 2 børn mere, syv børn i alt. Barn nummer fem er **Ane Marie, født 8. maj 1875, vores bedstemor**.

Den 19. juli, 1886, dør An Catrins yngste søn og Mette Maries mand Anders Nielsen under et jordskred i en mergelgrav. Ane Marie har berettet:

"Vi var nogle piger, der fulgtes fra skole, og vi ser da et underligt køretøj komme ud fra heden. Bag i vognen lå der noget, som vi ikke kunne se, hvad var, men underligt så det ud, fandt vi. Vognens sagte kørsel, de to tavse mænd, der sad foran på en agefjæl, gav os underlige tanker, uden at vi dog kunne ane, hvad der egentlig ængstede os. Vi talte med hinanden om, hvad der kunne være, der lå bag i vognen, og hvor den skulle hen, men da ser vi, at den drejer af og kører ind til mit hjem. Da vi skyndsomt når hertil, er de i færd med at bære far ind. Ak ja, de tårer, men forgæves"

Anders Nielsen m.fl. mænd havde været beskæftiget med optagning af mergel i en grav på Fristrup hede, og Anders Nielsen står nede i graven. Pludselig og uden varsel skrider graven sammen om den uheldige mand, og store jordmasser tildækker ham. I en fart forsøger de øvrige at kaste ham fri. Men da sker der et nyt skred, og de øvrige må springe for livet. Vældige jordmasser styrter ned, og flere meter herunder ligger Anders Nielsen. Han kan ikke reddes, men de får omsider jordmasserne kastet bort og gravet den døde fri, hvorefter de kører hans afsjælede legeme hjem til den intetanende Mette Marie.

Det lykkes Mette Marie og hendes børn at holde ejendommen gående, og 11 år senere, i afstår hun den til sin ældste søn Niels Christian og underskriver aftægtskontrakt med ham. Samme år bliver **Ane Marie gift med murer Bertel Halskov og flytter til Bigum.**

Ane Marie havde indtil da ernæret sig ved at cykle rundt til gårdene med sin symaskine og sy for folk.

I sine aftægtsår rejser Mette Marie rundt til sine børn, blandt andet er hun i Bigum i 1906. Hun dør i 1912 i Hvilsom under et besøg hos sin ældste datter, An Catrin, den ene af tvillingepigerne.

oktober 1897

Ane Marie og Bertel får 9 børn. Den næstældste søn Anton, født 1899, kommer i lære hos sin moster Birgit Cathrine og onkel Valdemar Pedersen i Øster Tørslev Brugsforening, hvilket sikrer ham en sikker levevej og status livet igennem. Den ældste søn Anders, født 1898, og yngste søn Sofus, født 1908, blev murere som Bertel. Sofus overtog det hus i Bigum by, Bertel havde bygget til sig og Ane Marie. Den midterste i søskendeflokken Søren, født 1806, tjente fra han var 8 år som karl hos omegnens landmænd, arbejdede som daglejer, som murerarbejdsmand, slog skærver og gravede mergel. Men han advarede altid mod mergelgraven. Han blev husmand, fodermester, bestyrer af mejeriudsalg, husmand, kirkegårdsgraver og skovarbejder, før kroppen sagde stop for det hårde arbejde. Ane Maries og Bertels døtre arvede nok Ane Maries evner for syning. Den ældste Nikoline, født 1903, blev direktrice på tekstilfabrikken Asani i Viborg, den næst yngste Helga blev meget dygtig og flittig syerske og husmandskone i Mollerup, Den yngste Emma, født 1914, blev gift allerede som 18-årig med chauffør fra Lindum og flytter til Viborg, og den næstældste af døtrene, Magda, født 1910, blev landmandskone i Sjørring.

Ane Marie dør i 1937 i hjemmet i Bigum, Bertel dør i 1955 i Sjørring hos datteren Magda. Begge begravet i Bigum.

3. Lidt om Jomfru Ingeborg, 1764-1849, Bertels oldemor, som har givet os slægtsnavnet.

I Bødker/Halskov slægtsbogen fra 1961 om efterkommere af den gamle musikanterslægt Bødker af Søvig og de tre stamfædre Jacob Bødker (født 1755), Christen Bødker (født 1756) og Anders Bødker (født 1764) er der en del forvirring om, hvem Jomfru Ingeborg er.

Anders Andersen Bødker, den yngste af de tre stamfædre, er vores stamfader, og det er hans søn, Peder Andersen, der som den første bliver kaldt Halskov, Men slægtsbogens meget omhyggelige og ihærdige forfatter, kordegnen Wilhelm Kjær Jensen, kan ikke rigtig finde nogen forklaring herpå. Kun at der er en eller anden forbindelse til en forvalter Halskov på Tjele, og at denne forbindelse nok går via Anders Bødkers hustru Ingeborg Henrichsdatter. Men hvem Anders Bødkers hustru egentlig er, kan han ikke få oplyst. Han mener, at Ingeborg Henrichsdatter og Jomfru Ingeborg af Tjele er to forskellige personer, og den fødselsdato for Ingeborg Henrichsdatter, som han angiver, har han fået helt forkert fat i.

Nu har Hans Eriks granskning af arkivalier og oplysninger på nettet fra efterkommere af Bertels søster Mette Marie Cathrine Halskov, der blev gift med gårdmand Jens Vestergård Ingstrup, løst det meste af mysteriet.

(SIDEBEMÆRKNING: Mette Marie Cathrine var den Halskov pige, der som ugift tjenestepige hos den store gårdmand Rasmussen i Bigum (senere Bak) blev kæreste med sønnen Anton og fødte en datter, Anton var far til. Datteren fik navnet Dorothea Rasmussen. Fadderskabet syntes derved anerkendt, men så tog Antons familie navneforandring til Bak, så slægtsskabet til Dorothea ikke længere var umiddelbart synlig. Dorothea kom i pleje hos Mette Maries ældste søster Jensine i Bigum Huse. Mette Marie blev dog senere godt gift, fik mange børn med Jens Vestergaard i Ingstrup, og Jens adopterede Dorothea. I slægtsbogen er Dorotheas oprindelse camoufleret.)

Det viser sig ved kig i mange forskellige sognes kirkebøger, at "Jomfru Ingeborg af Tjele" og Ingeborg Henrichsdatter er en og samme person. Og at Jomfru Ingeborg er søster til Forvalter Halskov på Tjele. Familien har haft tilknytning til den lille landsby Halskov i nærheden af Skive, og de to søskende antager efternavn efter landsbyen, hvilket ikke var usædvanligt. Det er den "forbindelse til en forvalter Halskov på

Tjele", vi altid har hørt om, skulle være baggrunden for vores navn, men uden forklaring på, hvorfor vi skulle få hans efternavn.

Ifølge kirkebog for **Tjele Sogn** bliver **Anders Andersen af Lindum og Jomfru Ingeborg Halskov gift den 9. november 1798** "*uden forudgående forlovelse efter kongelig allernådigste bevilling*". Hvorfor der skulle en kongelig bevilling til, har det endnu ikke været muligt at få opklaret. Anders Andersen står opført i folketællingen som husmand med jord og bødker. Ingeborg og Anders har formentlig inden brylluppet tjent sammen på Tjele Gods. Anders har været tjener der.

I kirkebog **for Lindum** sogn oplyses, at de får en datter Elisabeth Andersdatter i 1801.

I kirkebog **for Bigum** sogn bliver det oplyst, at Anders Bødkers søn hjemmedøbes **den 26. oktober 1803**. Han får navnet **Peder Andersen, men bliver kaldt Halskov efter sin moder**.

Og Halskov er herefter slægtsnavnet, som alle synes at have båret med stolthed. Halskovdøtrene i senere generationer, der som gifte må antage mandens navn, sikrer, at deres sønner, eller i hvert fald førstefødte søn eller yndlingssøn, får deres fødenavn Halskov som mellemnavn, og undertiden er det det navn, der ender med at blive ført videre, også på kvindesiden. En af Bertels fastre, Andrea Elisabeth Pedersdatter Halskov, bliver gift med en svensker Johan Magnus Andersen. Men han antager hendes fødenavn Halskov, og alle deres børn bliver døbt Halskov. Fire af dem udvandrer, og deres efterkommere i USA fører navnet Halskov videre der.

Anders Andersen Bødker dør i 1810. Ingeborg har en laugsværge Andreas Christoffersen, der bistår ved skiftet med de to børn Elisabeth og Peder. Andreas Christoffersen er hendes tilkommende mand. Hun får ikke flere børn, men det gør hendes mand, der gør tjenestepigen gravid, tilsyneladende uden protester fra Ingeborg, der har måttet "leve med det". **Ingeborg dør i 1849**.

Datteren Elisabeth bliver gift med en gørtler fra Holstebro, som også kommer til at arbejde som landpost. De får ingen børn.

Sønnen Peder Andersen Halskov gifter sig med sin kusine Maren Christensdatter **22. februar, 1822**, i Lindum kirke. Han er en dygtig musikant, men har den hofteskade, som går igen i senere slægtsled. Hans tante og svigermor kalder ham "vrinkelskid", fordi hun er irriteret over, at hendes datter falder for ham. Men ifølge overleveringerne ender hun med at holde af ham. Maren og Peder bosætter sig snart i Skivdal, Bigum. De får 7 børn, de to dør som børn. **Den ældste Anders Pedersen Halskov, født 1832**, bliver træskomand og husfæster i Bigum Huse.

Peder Andersen Halskov dør i 1875, Maren i 1869.

Anders Pedersen Halskov bliver gift med Nikoline Jensdatter (født 1837 i Bigum) 26. september 1866. De får også 7 børn, hvoraf de to dør som små. **Barn nummer tre er Bertel, født 25. september 1867**.

Den ældste af Anders Halskovs og Nikolines børn, **Jensine, født 5. juni 1864**, bliver gift med skrædderen Anders P. Hansen, og de overtager husmandsstedet i Bigum Huse, hvor Nikoline kommer på aftægt.

Anders Pedersen Halskov dør i Bigum i 1902, Nikoline i 1911.

Det er hos Faster Sine (Jensine) og skrædderen Anders Hansen i Bigum huse, at far starter som stald dreng i sommeren 1915, nogle måneder før han bliver 9 år. Og selv om det er hos en faster, er han så ked af det, at han løber hele vejen ned gennem "husene" og Bigum by til hjemmet og beder om at blive fri for at blive

sendt hjemmefra. Men Bertel sender ham retur op i "husene". Og det er her hos fasteren, han skulle lave øllebrød til familien, før han skulle i skole.

Fars fætter, Jensines og Anders Hansens yngste søn, bliver født 24. februar 1900, og som den eneste af deres børn får han mellemnavnet Halskov. Halskov Hansen bliver anerkendt skoleinspektør i Skive, og han kom en gang mellem en smut til Bigum for at se til forældrenes grav og hilse på sin fætter Søren Halskov.

Jensine dør 10. juli, 1942, Anders P Hansen året efter, 25. juni 1943. Begge begravet i Bigum, hvor deres sten nu er bevaret i det nye lapidarium med de bevaringsværdige gravsten på kirkegården. Det samme gælder Bertels og Ane Maries sten og stenen for fars brødre Kristian og Anders.

